

Bilder på minnesmonumentet över Vita bussarna på Värnhemstorget i Malmö

TACK

NORSKA POLITISKA FÅNGAR UNDER DET ANDRA VÄRLDSKRIGET HAR I TACKSAMHET REST DETTA MONUMENT. I KRIGETS SLUTSKEDE BLEV DE TILLSAMMANS MED DANSKA POLITISKA FÅNGAR RÄDDADE UT FRÅN NAZISTERNAS KONCENTRATIONS-LÅGER, TUKTHUS OCH FÅNGELSER.

I SLUTET AV KRIGET GAV DEN TYSKE FÜHRERN ORDER OM ATT KONCENTRATIONS-LÅGERN SKULLE FÖRSTÖRAS OCH ATT ALLA POLITISKA FÅNGAR SKULLE TILLINTETGÖRAS.

PÅ DEN SVENSKA REGERINGENS OCH SVENSKA RÖDA KORSETS VÅGNAR FICK GREVE FOLKE BERNADOTTE I UPPDRAG ATT FÖRHANDLA OM EN AKTION FÖR ATT RÄDDA DANSKA OCH NORSKA FÅNGAR. UNDER DRAMATISKA FÖRHÅLLANDEN INGICKS ETT AVTAL OM ATT FÅNGARNA UNDER EN ÖVERGÅNGSPERIOD KUNDE PLACERAS I KONCENTRATIONS-LÅGRET NEUENGAMME NÄRA HAMBURG.

MEDAN AMERIKANSKA, BRITTISKA OCH FRANSKA STYRKOR NÄRMADDE SIG FRÅN VÄST OCH SOVJETISKA STYRKOR FRÅN ÖST, TOG SIG DE VITA BUSSARNA FRAM GENOM MÖRKLAGDA, KAOTISKA OCH UTBOMBADE OMRÅDEN. STORA DELAR AV TYSKLAND LAG I RUINER. VÄGARNA VAR FYLDA AV FLYKTINGSTRÖMMAR SOM PRESSADE SIG FRAM MED SINA KÄRROR OCH SÄCKAR MED PERSONLIGA ÄGODELAR, VILKET GJORDE TRANSPORTERNA PÅ DE RASERADE VÄGARNA ÄNNU VÄNSKLIGARE. DE VITA BUSSARNA KÖRDE DAG OCH NATT FÖR ATT RÄDDA DE FÅNGAR SOM SS VILLE TILLINTETGÖRA.

KVINNOR OCH MÄN PÅ DE VITA BUSSARNA BLEV CHOCKADE AV MÖTET MED DE MÅNGA UTPINADE, UTSVULTNA OCH SJUKA FÅNGARNA. TROTS GESTAPOS NÄRVARO OCH KONTROLL BLEV DET STARKA SCENER MELLAN FÅNGAR OCH RÄDDARE.

UNDER DE SISTA DAGARNA AV KRIGET BLEV DANSKA OCH NORSKA FÅNGAR KÖRDA FRÅN NEUENGAMME MED DE VITA BUSSARNA OCH MED BUSSAR FRÅN JYLLANDS-KORPSET/DET DANSKE HJÄLPKORPS – TILL DANMARK OCH VIDARE TILL SVERIGE OCH FRIHEITEN.

DE VITA BUSSARNA STARTADE FRÅN MALMÖ DEN 9 MARS 1945 OCH UTFÖRDE DE FÖLJANDE SEX VECKORNA DEN STÖRSTA HUMANITÄRA RÄDDNINGSAKTIONEN I SVERIGES HISTORIA.

MINST 17.000 FÅNGAR AV 27 OLIKA NATIONALiteter, VARAV CIRKA 6.000 DANSKA OCH NORSKA, BLAV RÄDDADE AV SVENSKA RÖDA KORSETS RÄDDNINGSAKTION VÅREN 1945.

VI TACKAR

SVERIGE SVENSKA RÖDA KORSET, RÄDDNINGSAKTIONENS LEDARE GREVE FOLKE BERNADOTTE OCH DE KVINNOR OCH MÄN SOM FRIVILLIGT ANVÄLDE SIG TILL ATT GENOMFÖRA DETTA FAROFLUDA UPPDRAG.

Fotograf: Josefin Frövenholt

DAGENS NYHETER.

SVERIGE

En artikel från Dagens Nyheter, 2007-09-29
Artikels ursprungsbild: <https://www.dn.se/nyheter/monument-over-vita-bussar-i-malmo/>

Monument över Vita Bussar i Malmö

Publicerad 2007-09-29

Malmö fick på lördagen ett nytt monument. Konstverket minner om aktionen med de vita bussarna i slutskedet av andra världskriget, en aktion som räddade livet på mer än 17 000 fångar i Hitlers koncentrationsläger.

Kungen fanns på plats tillsammans med norske stortingspresidenten Thorbjörn Jagland. Dessa båda avtäckte monumentet, som tillkommit på norskt initiativ, på Värnhemstorget.

På monumentet finns bland annat en karta över vilka vägar transporterna med koncentrationslägerfångar tog från Tyskland via Danmark till Sverige.

Vita buss-aktionen, ledd av Röda Korset med dess dåvarande vice ordförande Folke Bernadotte i spetsen, hämtade fångar från bland annat Sachsenhausen, Dachau, Mauthausen, Ravensbrück och Theresienstadt.

Norrmännen Odd Kjus, 84, och Stig Vanberg, 88, satt båda drygt två år i Sachsenhausen. Båda två skickades dit efter att ha ertappats med att syssla med illegala tidningar som Bulletinen och Alt for Norge.

Odd Kjus åkte fast sedan en kamrat inte stått ut med den tyska tortyren.

- Jag förebrår honom inte. Jag såg med egna ögon att han var färdig, totalt sönderslagen och inte orkade mer, säger Kjus till TT.

Kjus fortsatte sedan som journalist efter kriget och jobbade länge på Arbejderbladet, som i dag fortsätter som Dagsavisen.

Kjus och Vanberg kan berätta om de fasor de upplevde i Sachsenhausen. Odd Kjus fick till exempel jobba med att sortera kläder och andra tillhörigheter som tillhört dem som gasats ihjäl.

- Hälften av de 200 000 fångar som satt i Sachsenhausen under kriget försvann upp genom skorstenen, säger han.

Odd Kjus och Stig Vanberg ingår båda i den kommitté i Norge som sett till att monumentet i Malmö blivit verklighet.

Aktionen med de vita bussarna var inte bara en svensk affär. Även danskar ur det så kallade Jyllandskorpset deltog. De svenska bussarna kompletterades med danska fiskbilar som

byggts om för transport av flyktingar. 300 svenskar deltog med risk för livet. Av dem 13 kvinnliga sjuksköterskor.

De behövdes. Fångarna var ofta i en bedrövlig kondition. Fulla med löss och sjukdomar, bland annat fläcktyfus och våldsamt diarré.

Det svåra jobbet att inhämta upplysningar om var alla nordiska fångar befann sig gjordes till stor del av norskan Wanda Heger, i dag 86 år gammal, oförskämt pigg och på plats i Malmö när monumentet avtäcktes.

- Vi kör efter dina listor, sade Folke Bernadotte till mig, säger hon.

Wanda Heger var internerad i Tyskland och fick egentligen inte röra sig fritt, men åkte i alla fall runt till koncentrationslägren och samlade uppgifter.

Kungen framhöll i sitt tal att Folke Bernadotte inte bara var en hjälte för Sverige utan också för familjen. Folke Bernadotte blev senare FN:s medlare i Palestina. Han mördades i Jerusalem den 17 september 1948 av den så kallade Sternligan.

Lennart Hansson/TT

En notis på SVT nyheter i samband med invigningen av monumentet

Monument över vita bussar i Malmö

Uppdaterad 29 november 2012 Publicerad 29 september 2007

Kung Carl Gustav och norske stortingspresidenten Thorbjörn Jagland avtäckte i dag ett monument på Värnhemstorget i Malmö som minner om aktionen med de vita bussarna i slutskedet av andra världskriget.

Aktionen med de vita bussarna räddade livet på över 17.000 fångar i Hitlers koncentrationsläger. Aktionen leddes av Röda Korset och Folke Bernadotte.

På monumentet, som har tillkommit på norskt initiativ, finns bl.a. en karta över vilka vägar transportererna med koncentrationslägerfångar tog från Tyskland via Danmark till Sverige.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/monument-over-vita-bussar-i-malmo>

29 september 2007

H.M. Konungens tal vid avtäckningen av monumentet över de Vita Bussarna i Malmö

Herr Talman,
Herr Landshövding,
Kära Familjemedlemmar,

Det är en stor dag för Sverige när vi nu får ta emot detta minnesmonument över de Vita Bussarna av Norges Talman.

Det är också en stor dag för mig och min Familj i vidare bemärkelse. Folke Bernadotte är en beundrad och respekterad man i vår krets. Hans humanitära verksamhet har inspirerat många av oss att engagera oss på liknande sätt för att försöka hjälpa människor i nöd, människor som lider och har det svårt av många olika skäl.

De Vita Bussarna är ett internationellt välkänt begrepp, inte minst genom vittnesmål från många av de människor, som räddades genom detta mycket riskabla humanitära projekt.

Folke Bernadotte fick betala med sitt liv när han osjälviskt arbetade för fred. Hans engagemang förde därmed en svensk tradition vidare. Han hade mycket kvar att uträtta när han mördades år 1946.

Vi i Familjen sörjer fortfarande Folke Bernadotte som även var min Gudfar.

Vi i Familjen känner oss också mycket hedrade av den gest av tacksamhet, som vårt broderland Norge visar genom donationen av detta monument. Varmt tack!

Även å Sveriges vägnar vill jag tacka för den respekt, som kommer Folke Bernadottes minne till del, genom initiativet och resandet av detta monument här i Malmö. Jag vill be om en hälsning till alla som varit engagerade och behjälpliga i det långvariga arbete, som lett fram till dagens högtid.

Det är slutligen min förhoppning att minnet av alla de som då deltog i operationerna och De Vita Bussarna skall leva vidare genom generationerna. Vi får aldrig glömma vikten av att hjälpa varandra, att hjälpa människor i nöd.

Än en gång, varmt tack!

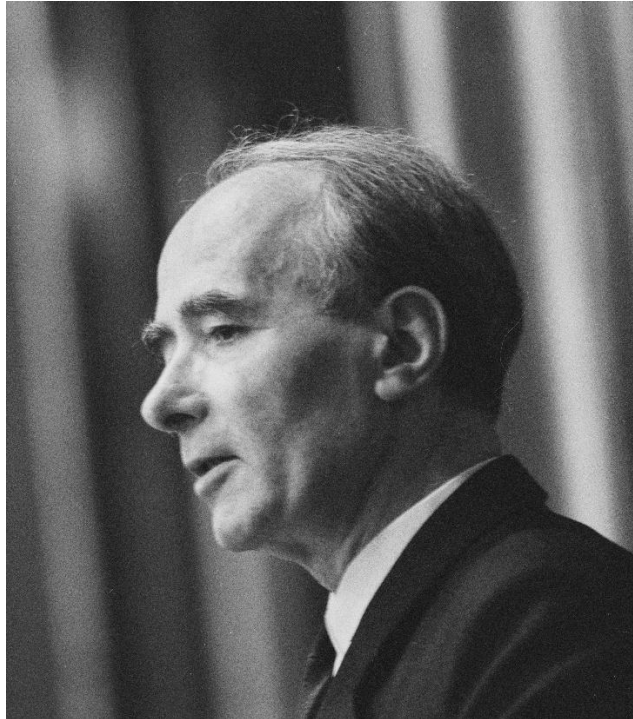
Källa: <https://www.kungahuset.se/arkiv/tal/2007-09-29-h.m.-konungens-tal-vid-avtackningen-av-monumentet-over-de-vita-bussarna-i-malmo>

2007-09-21 09:30 CEST

Kunglig inramning vid invigning av monument för personligt mod till minne av Vita bussaktionen 1945

Lördag 29 september tar Kung Carl XVI Gustav tar emot ett nytt monument till minne av vita bussaktionen som genomfördes 1945. Ceremonin börjar klockan 10.15 på Värnhemstorget i Malmö. Gåvan är en påminnelse om vikten av personligt ansvar och inte minst modet att våga agera. Monumentet kan bidra till att hålla den diskussionen levande, för frågorna är högst aktuella även idag, såväl i Malmö som i världen. Det är norska före detta politiska fångar, som räddades till livet genom Röda Korsets vita bussar, som skänker konstverket "Den trånga porten mot friheten" som skapats av Solveyg Schafferer. Norges stortingspresident, Thorbjørn Jagland, avtäckar konstverket på värnhemstorget och överlämnar det under högtidliga former till kungen och svenska folket. Räddningsinsatsen med de vita bussarna var en riskabel aktion i slutskedet av andra världskriget. Totalt räddades 17 500 människor till livet ur nazistiska koncentrationsläger. Bland dem fanns 7800 skandinaver. Den genomfördes i Röda Korsets namn med dåvarande vice ordförande Folke Bernadotte i spetsen tillsammans med många frivilliga krafter. Första anhalten för många av dem som räddades var Malmö. Här i staden finns också Humanitetens hus, Röda Korsets nationella centrum för humanitära frågor, där en av de vita bussarna finns bevarade. Klockan 9.30 är journalister välkomna att intervjua chaufförer, överlevare och Röda Korsets generalsekreterare Christer Zettergren i den vita buss som kommer att finnas på Värnhemstorget. För mer information om lördagens ceremoni och historiken kring de vita bussarna kontakta Malmös stadsträdgårdsmästare Gunnar Ericsson 040-34 13 97, 0708-34 13 97, Birthe Müller, verksamhetsledare vid Humanitetens hus i Malmö 040-32 65 45, 070-285 65 45 eller Nina Steiner kommunikatör Humanitetens hus 0708-43 48 64. Anna Hanspers Press och medieansvarig Stadskontoret August Palms plats 1 205 80 Malmö Tel. 040-34 11 22 Mob. 0733-52 53 10 Fax. 040-34 10 55 anna.hanspers@malmo.se www.malmo.se

By Lasse Klæboe/Billedbladet NÅ - Riksarkivet via digitalarkivet.no, CC BY 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=75354198>

Trygve Bratteli (1910–1984), var en norsk politiker och motståndsmän som spelade en central roll i Norges politiska liv efter andra världskriget. Han var medlem i Arbeiderpartiet och tjänstgjorde som Norges statsminister vid två tillfällen, 1971–1972 och 1973–1976.

Motståndsmän och fånge under andra världskriget

Under den tyska ockupationen av Norge engagerade sig Bratteli i den norska motståndsrörelsen. Han blev gripen av nazisterna 1942 och skickades till flera koncentrationsläger, bland annat Natzweiler-Struthof i Frankrike och Dachau i Tyskland. Där utsattes han för de fruktansvärda förhållanden som kännetecknade nazisternas fångläger.

Räddad av Vita bussarna

I slutet av kriget, 1945, var Trygve Bratteli en av de norska fångar som räddades av Vita bussarna, den svenska räddningsaktionen som organiserades av Röda Korset under ledning av Folke Bernadotte. Räddningsinsatsen gjorde det möjligt för Bratteli och många andra skandinaviska fångar att transporteras tillbaka till säkerhet i Sverige och sedan återvända hem till Norge.

Boken, Fånge i natt och dimma

Efter kriget skrev Bratteli boken *Fånge i natt och dimma* (*Fange i natt og tåke*), där han skildrade sina erfarenheter från fångenskapen i nazistiska koncentrationsläger. Titeln refererar till Nazitysklands "Natt och dimma-dekret" (*Nacht und Nebel*), som innebar att

motståndsmän i ockuperade länder kunde gripas och försvinna spårlöst. Boken ger en stark och personlig inblick i fånglägrens brutalitet och den mänskliga uthållighetens gränser.

Politisk karriär och statsminister

Efter kriget engagerade sig Bratteli djupt i norsk politik och blev en av de ledande figurerna i Arbeiderpartiet. Han var finansminister och senare statsminister, där han arbetade för ekonomisk tillväxt och Norges förhållande till internationella organisationer som NATO och EU. Han är särskilt ihågkommen för sin ledarroll i debatten om Norges medlemskap i EG (nuvarande EU) under folkomröstningen 1972, där Norge röstade nej.

Arvet efter Bratteli

Trygve Bratteli är ihågkommen som en överlevare, en principfast ledare och en man som formade Norges moderna politiska landskap. Hans upplevelser i nazistiska koncentrationsläger och räddningen genom Vita bussarna påverkade honom djupt och gjorde honom till en stark förespråkare för fred, demokrati och mänskliga rättigheter. Hans bok *Fånge i natt och dimma* är en viktig del av det historiska vittnesmålet om Förintelsen och nazismens brott.

Källor:

https://snl.no/Trygve_Bratteli

https://www.arbeiderpartiet.no/om/historien-om-arbeiderpartiet/biografier/bratteli-trygve/?utm_source=chatgpt.com

<https://libris.kb.se/bib/12628361>

https://sv.wikipedia.org/wiki/Trygve_Bratteli